

Σχεδιασμός και πολιτικές ανάπτυξης του Δήμου Φλώρινας: Το δομημένο περιβάλλον μέσα από τα Πρακτικά του Δημοτικού Συμβουλίου (1912 - 1916)

Ελένη Γαβρά¹, Χρήστος Μπαρδάκας²

1 *Αν. Καθηγήτρια ΠΑ.ΜΑΚ.-ΒΣΑΣ*
egavra@uom.gr

2 *Μεταπτυχιακός φοιτητής ΠΑ.ΜΑΚ.-ΒΣΑΣ, Αντιδήμαρχος Δήμου Φλώρινας*
chrisbardakas@yahoo.gr

Περίληψη: Οι άνθρωποι και οι δημόσιοι οργανισμοί δημιουργούν και χρησιμοποιούν αρχεία κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Τα αρχεία έχουν τον χαρακτήρα ιστορικής πηγής και παρέχουν στοιχεία για τις ανθρώπινες δραστηριότητες και συναλλαγές. Αποτελούν νήματα του κοινωνικού ιστού της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης, προσφέροντας αποδεικτικό υλικό για τις δραστηριότητες και τις αλληλεπιδράσεις των ανθρωπίνων σχέσεων, αλλά και πληροφορίες για τις σχέσεις ανθρώπων, οργανισμών, γεγονότων και τόπων. Κατά τον τρόπο αυτό, μέσα από την αποδελτίωση των Πρακτικών του Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας, αναδύονται οι αστικές πολιτικές του Δήμου, κατά την περίοδο 1912 – 1916. Με εστίαση στο δομημένο περιβάλλον, γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί το αρχαικό υλικό σε σχέση με τη μικροϊστορία του τόπου, αλλά και την αναγωγή σε γεγονότα της εθνικής ιστορίας, καθώς η περίοδος που ακολούθησε την απελευθέρωση της Φλώρινας χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια της δημοτικής αρχής να δημιουργήσει υποδομές, παρά τα πενιχρά οικονομικά μέσα και τις αντίξοες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εποχής.

1. Εισαγωγή

Οι άνθρωποι και οι δημόσιοι οργανισμοί δημιουργούν και χρησιμοποιούν αρχεία κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους. Τα αρχεία έχουν τον χαρακτήρα ιστορικής πηγής και παρέχουν στοιχεία για τις ανθρώπινες δραστηριότητες και συναλλαγές (Παππά, 2002). Αποτελούν νήματα του κοινωνικού ιστού της ανθρώπινης αλληλεπίδρασης, προσφέροντας αποδεικτικό υλικό για τις δραστηριότητες και τις αλληλεπιδράσεις των ανθρωπίνων σχέσεων, αλλά και πληροφορίες για τις σχέσεις ανθρώπων, οργανισμών, γεγονότων και τόπων (Μαλτέζου, 2011).

Ως αρχεία ορίζονται τα τεκμήρια, τα οποία συγκεντρώνονται και φυλάσσονται από οποιονδήποτε δημόσιο ή ιδιωτικό οργανισμό ή φυσικό πρόσωπο, σύμφωνα με τις νομικές και φορολογικές τους υποχρεώσεις ή την άσκηση της δραστηριότητάς τους, κατά την οποία διατηρούνται από τον δημιουργό τους, επειδή περιέχουν μια λειτουργική, αποδεικτική ή πληροφοριακή αξία. Αποτελούν τη βάση των δικαιω-

μάτων των ατόμων και των κρατών και η ύπαρξή τους είναι θεμελιώδης για τη δημοκρατία και τη χρηστή διοίκηση καθώς και για την κατανόηση της ιστορίας και του πολιτισμού (Συνοδινός, 1998).

Η διατήρηση των αρχείων τα καθιστά εργαλεία κατανόησης του παρελθόντος, συλλογικού και ατομικού, αν και η αναγκαιότητα δημιουργίας τους μπορεί να προκύπτει από θεσμικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς ή και νομικούς λόγους. Τα αρχεία λειτουργούν ως πηγές γνώσης και μνήμης της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής σφαίρας.

Η επαφή του ερευνητή με το αρχείο ζωντανεύει και αποϊδεολογικοποιεί τη γνώση και την πληροφορία που αυτό παρέχει, ενώ ταυτόχρονα παράγει μια βιωματική και αδιαμεσολάβητη σχέση με το παρελθόν, που υπό άλλες συνθήκες είναι σχεδόν αδύνατη. Ουσιαστικά, ο μελετητής μπορεί να ανασύρει μέσα από ένα οργανικά συναρμολογημένο υλικό, όχι το τυχαίο περιστατικό, αλλά τις προϋποθέσεις και τις συνθήκες που προκάλεσαν την εμφάνιση ή και την εξέλιξή του, δίνοντας ευκαιρίες για διαφοροποιημένες αναγνώσεις, για αμφισβητήσεις και ερμηνείες, καθώς ο μελετητής βρίσκεται μπροστά στο ίδιο το γεγονός ή στην πληροφορία.

2. Το ιστορικό πλαίσιο της εποχής

Την 7η Νοεμβρίου 2012 γύρω στο μεσημέρι, ο επίλαρχος Ιωάννης Άρτης με τους ιπείς του, έφθασε προ των πυλών της πόλης της Φλώρινας. [...] Κατά τον Άρτη ο Μητροπολίτης, επηρεασμένος από τον παραπάνω λόγο, του εμήνυσε η παράδοση της πόλης να γίνει την επομένη. Τότε ο Άρτης έστειλε δύο νέους ιπείς, τον επιλοχία Δήμου Δήμον και τον λοχία Γεώργιο Ριζόπουλο, με την εντολή να παρακαλέσουν τον Μητροπολίτη να παραδώσει την πόλη, γιατί, όπως γράφει ο Άρτης, εάν δεν σπεύση να εξέλθη, θα τον αναγκάση να απέλθη με τον στρατό του και εις ό,τι συμβεί ο υπαίτιος θα είναι αυτός» (Σαπουντζής, 1958).

Η ταραγμένη περίοδος που προηγήθηκε της παράδοσης, οδήγησε τον ορισμένο από την Οθωμανική διοίκηση Τούρκο δήμαρχο σε εγκατάλειψη της πόλης και της θέσης. Αμέσως μετά την απελευθέρωση ορίζεται από την Ελληνική διοίκηση πρώτος Έλληνας Δήμαρχος ο Στέργιος (Τέγος) Σαπουντζής και η πρώτη συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου πραγματοποιείται την 3^η Δεκεμβρίου 2012, σύμφωνα με τα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου. Τον Τέγο Σαπουντζή διαδέχεται το 1914 ο Αναστάσιος Ναούμ. Σύμφωνα πάντα με τα πρακτικά του δημοτικού συμβουλίου, κατά την περίοδο 1912-1916 οι συνθέσεις των δημοτικών συμβουλίων είναι οι παρακάτω:

1912-1914: Δήμαρχος: Στέργιος (Τέγος) Σαπουντζής, Μελή: Αθανάσιος Τέγος, Γεώργιος Λουκάς, Ηλίας Δημούσης, Ηλία Τυρπένου, Ριφάτ Χουσεΐν, Ουμέρ Χατζηιβραχίμ, Ρασίτ Φεχίμ

1914-1915: Δήμαρχος: Αναστάσιος Ναούμ, Μελή: Μενέλαος Βαλάσης, Αθανάσι-

ος Πηλείδης, Στέφανος Παυλίδης, Πέτρος Χατζητύπης, Βασίλειος Μπογιατζής, Θεόδωρος Χρησιτίδης, Ουζείρ, Χατζήτζαφερ, Χατζηχαλίλ και Γιουσούφ

1915-1916: Δήμαρχος: Αναστάσιος Ναούμ, Μελή: Ιωάννης Σαπουντζής, Λάζαρος Χατζητύπε, Θεόδωρος Χρησιτίδης, Σίμος Ιωαννίδης, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Στέφανος Ρόλλης, Θεόδωρος Κεραμιτζής, Ηλίας Σίμου, Χατζηνάκος Ιωάννου, Γεώργιος Στεφάνου, Χασάν Εφέντης, Μεμέτ Εφέντης, Ουζεήρ Εφέντης, Τεφίκ Εφέντης

3. Σκοπός – Υλικό – Μεθοδολογία

Σκοπός της έρευνας είναι η αξιολόγηση και η κριτική προσέγγιση των αστικών πολιτικών του Δήμου Φλώρινας, κατά την περίοδο 1912 – 1916, μέσα από την αποδελτίωση των αντίστοιχων Πρακτικών του Δημοτικού Συμβουλίου (1912 – 1916). Με εστίαση κυρίως στο δομημένο περιβάλλον γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί το αρχαιακό υλικό σε συνδυασμό με τις κοινωνικοοικονομικές παραμέτρους σε επίπεδο μικροϊστορίας, αλλά και εθνικής ιστορίας (Εικόνα 1) (Σεχίδου, 2000; Βοσκοπούλου, 2000 & 2004; Ηλιάδου-Τάχου, 1966 & 2004; Μποσδελεκίδου, 2000).

- 1: Πλατεία Ηρώων (Δημόσια Αποχωρητήρια)
- 2: Δημοτική Αγορά (Πλατεία Αγοράς)
- 3: Δημοτικό Σφαγείο και Αποξηραντήριο
- 4: Σιδηροδρομικός Σταθμός – Απολυμαντικός κλίβανος
- 5: Προς Γεωργικό Σταθμό (Γιάτσοβο)

- : Οδός Βενιζέλου
- : Ποτάμι (Σακουλέβας)

Εικόνα 1: Ο «Γαλλικός χάρτης» (Β. Δ. 18-5-1919 (ΦΕΚ 111Α'/25-5-1919))

Για να εξετάσουμε τις παραμέτρους των κειμένων επιλέξαμε να χρησιμοποιήσουμε τη μέθοδο της Ποσοτικής και Ποιοτικής Ανάλυσης Περιεχομένου σύμφωνα με το B. Berelson (1971²). Ως μονάδα ανάλυσης ορίστηκε το θέμα (Holsti, 1996; Krippendorff, 1980). Το θέμα αναλύθηκε σε πέντε βασικές θεματικές, οι οποίες εξειδικεύτηκαν σε περαιτέρω κατηγορίες με τη βοήθεια των δεδομένων που προέκυψαν.

3.1. Ποσοτική Ανάλυση

Όσον αφορά στην κατανομή των αναφορών, παρατηρούμε ότι οι περισσότερες αναφορές καταγράφονται επί Δημαρχίας Ναούμ (753, ποσοστό 86,95%), ενώ επί Δημαρχίας Σαπουντζή καταγράφονται μόλις 113 αναφορές (ποσοστό 13,05%).

Πίνακας 1: Κατανομή των αναφορών κατά Θεματική

Κατηγορίες	Συχνότητα (N)	Ποσοστό %
Σφαγείο	56	6,5
Αποξηραντήριο δερμάτων	21	2,4
Οικιστικά ζητήματα	92	10,6
Σχέδιο πόλης	286	33,0
Απαλλοτριώσεις	33	3,8
Ποτάμι	86	9,9
Αγορά	42	4,8
Συντήρηση – επισκευές	250	28,9
Σύνολο	866	100,0

Πίνακας 2: Κατανομή των αναφορών κατά Θεματική και Δήμαρχο

Θεματική	Δήμαρχος			Σύνολο
	Σαπουντζής	Ναούμ		
Δομημένο περιβάλλον	113 (13,05%)	753 (86,95%)	866 (100%)	

3.2 Ποιοτική Ανάλυση Θεματικής Κατηγορίας: Δομημένο Περιβάλλον

Σε σύνολο 866 αναφορών, που αποδελτιώθηκαν για τη συγκεκριμένη θεματική, οι κατηγορίες Σχέδιο πόλης (286, 33,0%) και Συντήρηση – επισκευές (250, 28,9%) συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη συχνότητα. Ακολουθούν οι κατηγορίες Οικιστικά ζητήματα, Ποτάμι, Σφαγείο και Αγορά με 92 (10,6 %), 86 (9,9 %), 56 (6,5 %) και 42 (4,8 %) αντίστοιχα. Τέλος, εμφανίζονται οι κατηγορίες Απαλλοτριώσεις με 33 αναφορές (3,8%) και Αποξηραντήριο δερμάτων με 21 αναφορές (2,4%).

3.1.1 Σχέδιο Πόλεως – Αγορά – Απαλλοτριώσεις

Η πρώτη αναφορά στο σχέδιο πόλεως της Φλώρινας, εντοπίζεται στην υπ' αριθμ. ΙΗ' συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου, την 4^η Νοεμβρίου 1913, όπου αναγνώσθηκε έγγραφο του Διευθυντή Δημοτικών Έργων της Γενικής Διοίκησης με ημερομηνία 18 Σεπτεμβρίου και Αριθ. Πρωτ. 3519, με το οποίο ζητείται η παροχή κατάλληλων εργατών οικήματος και άλλων μέσων στον από την Γενική Διοίκηση διορισμένο μηχανικό Α. Lequillon, για την κατάστροψη και καταρτισμό του σχε-

δίου πόλεως. Το συμβούλιο λαμβάνοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, αποφάσισε την ψήφιση έξι χιλιάδων γροσίων για τις δαπάνες του σχεδίου.

Οι πολλές αιτήσεις δημοτών για την ανέγερση νέων κτιρίων ή για την επισκευή παλαιών, σε συνδυασμό με την καθυστέρηση ολοκλήρωσης της τοπογράφησης από τον μηχανικό κ. Α. Lequillon, που οφείλεται στην έλλειψη κατάλληλου εργαλείου απαραίτητου για την ολοκλήρωση του έργου, αναγκάζουν το συμβούλιο να ζητήσει στην συνεδρίαση της 26^η Μαΐου 1914, την υποβολή προς έγκριση του μέχρι την στιγμή εκείνη έτοιμου σχεδίου, προκειμένου να σταλεί προς έγκριση στην γενική διοίκηση, αφού συζητηθούν οι διάφορες μεταρρυθμίσεις.

Στην Ζ' συνεδρία της 1^η Ιουλίου 1914 ο μηχανικός Lequillon παρουσίασε 6 φύλλα του μέχρι τότε συντελεσθέντος μέρους του τοπογραφικού χάρτη της πόλεως, μετά του νέου σχεδίου αυτής. Μετά την παράθεση των απαραίτητων εξηγήσεων από τον κ. Α. Lequillon, έγινε εκτεταμένη συζήτηση, *εις το τέλος της οποίας το σχέδιον γίνεται αποδεκτόν κατά πλειοψηφίαν, μειοψηφίσαντων των κ.κ. Θεοδώρου Δημούση, Ουζείρ, Μεμέτ, Χατζητζιαφερ και Αβδούλ Γιουσούφ, υπό την επιφύλαξιν να μελετησώσι καλύτερα το σχέδιον της πόλεως και ν' αποφανθώσιν οριστικώς περί της παραδοχής αυτού.* Κατόπιν τούτου αποφασίστηκε να μεταβεί στην Θεσσαλονίκη ο κ. Α. Lequillon, συνοδεία ενός συμβούλου, για να υποβάλει το σχέδιο προς έγκριση στην κεντρική διοίκηση.

Την 28^η Ιουλίου 1914 κατά πλειοψηφία το συμβούλιο αποφασίζει να συμπληρωθεί το σχέδιο πόλεως, δια της χωροσταθμίσεως του τοπογραφημένου μέρους, υπέρ της οποίας ψηφίζεται κατ' αρχήν ποσόν δύο χιλιάδων (αριθ. 2000) δραχμών, *μειοψηφούντων των κ.κ. Ουζείρ, Χατζήτζιαφερ, Χατζηχαλίλ και Γιουσούφ ζητησάντων την αποτελείωσιν του έργου τη συνδρομή της κυβερνήσεως, ως και μέχρι τούδε εγένετο.*

Κατά την διάρκεια της συνεδρίασης της 16^{ης} Απριλίου 1915, ο δήμαρχος Ναούμ υποβάλει στο συμβούλιο επιστολή του μηχανικού κ. Τριαντάφυλλου Νάτση, με την οποία επισημαίνονται όσα απαιτούνται, πέραν των τοπογραφικών σχεδίων που εκπόνησε ο κ. Α. Lequillon, προκειμένου να συμπληρωθεί ο φάκελος που θα κατατεθεί προς έγκριση στο υπουργείο.

Σημειώνεται επίσης η ανάγκη κατασκευής και τοποθέτησης σταθερών σημείων (repères) και η κατά προσέγγιση εκτίμηση της αξίας των οικοδομών, *τα οποία μόνον υπό την τεχνικής υπηρεσίας του δήμου δύνανται να γίνουν,* και καθορίζεται το χρονικό διάστημα που απαιτείται για την αποπεράτωση των εργασιών (τρεις μήνες), καθώς και ο τρόπος πληρωμής με την καταβολή τριών μηνιαίων δόσεων.

Τέλος αιτιολογείται η μεγάλη σημασία της αποπεράτωσης του σχεδίου πόλεως με την ανάθεση της εργασίας αυτής στον κ. Τριαντάφυλλο Νάτση ή σε άλλον μηχανικό, *ίνα καταστεί δυνατόν να εφαρμοσθή το σχέδιον της πόλεως και διευκολυνθή η ανοικοδόμησις νέων οικοδομών των οποίων επιτακτική ανάγκην έχουσιν οι δημόται, καθ' όσον, ως γνωρίζει το συμβούλιον, έχει σταματήσει πάσα εργασία προς α-*

νοικοδόμησιν νέων οικοδομών ένεκα της ελλείψεως σχεδίου, και αναφέρεται η πρόβλεψη πίστωσης ύψους 3.000 δραχμών για τον σκοπό αυτό, στο κεφάλαιο ΣΤ' άρθρο 10, του προϋπολογισμού του έτους 1915.

Την παραπάνω πρόταση υιοθετεί ομόφωνα το δημοτικό συμβούλιο και εξουσιοδοτεί τον Δήμαρχο να ζητήσει από τον μηχανικό που θα οριστεί την αποπεράτωσιν της εργασίας τούτης ένεκα της επείγουσας ανάγκης εις διάστημα ενός και ημίσεως μηνός και τούτο είναι δυνατόν να προβεί δε εις πάσαν ενέργειαν προς ταχύτεραν περαιώσιν της εργασίας ταύτης.

Σε διάστημα είκοσι περίπου ημερών και συγκεκριμένα την 4^η Μαΐου 1915, πραγματοποιείται η υπ' αριθ. 40 συνεδρίαση, με αποκλειστικό θέμα συζήτησης: *Περί προσλήψεως στην υπηρεσίαν του Δήμου Μηχανικού Επιστήμονος*. Στην εισήγηση του ο δήμαρχος γνωστοποιεί στο συμβούλιο την απόλυτη ανάγκη για την πρόσληψη Πολιτικού Μηχανικού με μόνιμη σχέση, *όστις πρωτίστος ν' αναλάβει την σύνταξιν και αποπεράτωσιν του τοπογραφικού σχεδίου της πόλεως*. Προσεκλήθη λοιπόν στο συμβούλιο ο μηχανικός Νικόλαος Βασιλειάδης, για να του ανατεθεί η διεύθυνση των τεχνικών υπηρεσιών του δήμου και η συμπλήρωση των τοπογραφικών σχεδίων της πόλεως *εφ' όσον επαρκεί εις τούτο*. Ο ανωτέρω μηχανικός αφού έλαβε γνώση των εργασιών που κλήθηκε να αναλάβει, αλλά και το επείγον της συμπλήρωσης και έγκρισης του σχεδίου, δήλωσε ότι η έλλειψη των απαραίτητων εργαλείων δεν του επιτρέπει να περαιώσει την εργασία αυτή.

Ο Δήμαρχος ανακοίνωσε στο συμβούλιο και τηλεγράφημα του Πολιτικού Μηχανικού Τριαντάφυλλου Νάτση, *όστις παρακληθείς όπως αναλάβει την συμπλήρωσιν του σχεδίου εις διάστημα 45 ημερών, απήντησεν ότι το προτεινόμενον χρονικόν διάστημα είναι ανεπαρκές και αδύνατον να εκτελεσθή η εργασία εντός αυτού*.

Πρότεινε λοιπόν στο συμβούλιο την πρόσληψη ως Δημοτικού Μηχανικού του κ. Αναστ. Νικόλαου Βασιλειάδη, ο οποίος εδήλωσε ότι αναλαμβάνει την αποπεράτωσιν του σχεδίου υποχρεούμενος να εξεύρη έτερον επιστήμονα μηχανικόν εφοδιασμένον με τα απαιτούμενα εργαλεία, εν συνεργασία μετά τον οποίον να αποπερατώσει και συμπληρώσει εντός 1,5 μηνός κατ' ανώτατων όριον τα τοπογραφικά σχέδια της πόλεως και επί της προτάσεως αυτής το δημοτικό συμβούλιο ομόφωνα αποφάσισε την έγκριση της, καθορίζοντας ταυτόχρονα την μηνιαία αντιμισθία του μηχανικού Αναστ. Νικόλαου Βασιλειάδη σε 250 δραχμές και την πληρωμή του μισθού του αλλά και την αποζημίωση τοπογράφου μηχανικού δια την εκτέλεσιν των τοπογραφικών εργασιών και τα άλλα έξοδα όσα απαιτηθούν εις περάτωσιν του σχεδίου από την αναγραφόμενη πίστωση ύψους 3.000 δραχμών, στο κεφάλαιο ΣΤ' άρθρο 10, του προϋπολογισμού του έτους 1915.

Την 6^η Ιουνίου 1915 εισάγεται ως πρώτο θέμα συζήτησης η έγκριση του σχεδίου ρυμοτομίας την πόλεως Φλωρίνης. Ο Δήμαρχος υπέβαλε στο συμβούλιο το τοπογραφικό σχέδιο της πόλης Φλώρινας *το εκπονηθέν υπό του τοπογράφου μηχανικού Lequillon, χωροσταθμημένον υπό του πολ. Μηχανικού Ανδρέα Γεωργακόπουλου και*

ρυμοτομημένον υπό του μηχανικού του δήμου Αναστάσιου Νικόλαου Βασιλειάδου και πρότεινε όπως το συμβούλιο εγκρίνει την ρυμοτομία όπως έχει χαραχθεί στο αντιγραμμένο σε διαφάνεια σχέδιο, αφού πρώτα εξετάση και μελετήση επισταμένως και εν πάσει λεπτομέρεια επί του σχεδίου την ρυμοτομίαν των οδών και πλατειών της πόλεως.

Αξιοσημείωτη είναι η αντίδραση και η πρόταση αναβολής που κατέθεσαν οι Οθωμανοί σύμβουλοι. Οι *Ουζεήρ Εφέντης και Μεμέτ Εφέντης*, δήλωσαν αδυναμία να εκφέρουν γνώμη μέχρι την αποπεράτωση του σχεδίου ολόκληρης της πόλεως και ο *Χασάν Εφέντης* υποστήριξε την πρόταση για αναβολή θεωρώντας επιπλέον, ότι υπάρχουν πολλές ελλείψεις στην ρυμοτομία και θα προκύψουν στο μέλλον και άλλες. Απαντώντας ο δήμαρχος πρότεινε την απόρριψη της πρότασης για αναβολή της έγκρισης της ρυμοτομίας, καθώς αυτή, *ως αντελήφθη το συμβούλιον είνε τελεία και πλήρης, πολλώ μάλλον διότι επείγει η έγκρισης, καθ' όσον βαρείας ευθύνη υπέχουσιν αι δημοτικά αρχαί απέναντι των κατοίκων, των οποίων δεσμεύονται αι χείρες δια της μη εκδόσεως αδειών ανοικοδόμησης και διότι η πρότασις εις μόνον σκοπόν έχει την παρέλκωση του χρόνου.*

Η παρέμβαση του Προέδρου του δημοτικού συμβουλίου στο σημείο αυτό, καταδεικνύει την στόχευση σύμφωνα με τον ίδιο, των Οθωμανών συμβούλων, η οποία σύμφωνα με τα λεγόμενα του *δεν αποβλέπει εις άλλον λόγον ή να παρέρχεται ο χρόνος χωρίς να γίνει ουδέν καλόν και δια να μη μεταβάλλει η πόλις την Τούρκικην όψιν.*

Ερμηνεύοντας την τοποθέτηση αυτή, μπορούμε να πιθανολογήσουμε και να προσθέσουμε σε όσα αναφέρονται από τον Δήμαρχο στην επιχειρηματολογία του, σχετικά με την απόρριψη της πρότασης περί αναβολής, την πρόθεση του δημοτικού συμβουλίου πέραν των υπολοίπων, να μεταβάλλει μέσω του σχεδίου πόλεως την όψη της και κατά κάποιο τρόπο να της προσδώσει μια διαφορετική μορφή, έτσι ώστε να μην θυμίζει την περίοδο της Τουρκοκρατίας.

Στην ψηφοφορία που ακολούθησε όπως ήταν αναμενόμενο υπέρ της αναβολής ψήφισαν οι δημοτικοί σύμβουλοι 1) Ουζεήρ Εφέντης 2) Μεμέτ Εφέντης 3) Χασάν Εφέντης, και κατά της αναβολής οι 1) Θεοδ. Χρηστίδης, 2) Στεφ. Ρόλης, 3) Χατζηνάκος Ναούμ, 4) Θεοδ. Κεραμυντζής, 5) Γεώργιος Στεφανου και Ιωάννης Σαπουντζής – πρόεδρος.

Η πρόταση απερρίφθη με ψήφους 6 κατά 3 και εγκρίθηκε η ρυμοτομία του σχεδίου της πόλεως Φλώρινας, όπως έχει χαραχθεί από τον μηχανικό του Δήμου Αναστάσιο Ν. Βασιλειάδη, στο σχετικό διάγραμμα.

Με το σχέδιο πόλης καθορίζεται επίσης και η τοποθεσία στη οποία δημιουργήθηκε η πλατεία αγοράς στην οποία συγκεντρώθηκαν τα κρεοπωλεία, ιχθυοπωλεία και λαχανοπωλεία. Στην υπ' αριθμ. 44 συνεδρίαση της 24^{ης} Ιουνίου 1915, μετά από πρόταση του Δημάρχου, καθορίζεται επιτροπή αποτελούμενη από τους δημοτικούς συμβούλους κ.κ. Ιωάννη Σαπουντζή, πρόεδρο του συμβουλίου, Χατζηνάκου

Ναούμ, Στεφάνου Ρόλη και Θεόδωρου Κεραμυντζή, η οποία μεταβαίνουσα επι τόπου θέλει προβεί εις την εξεύρεσίν και εκτίμησιν του χώρου εις τον οποίον πρόκειται να ανεγερθεί η δημοτική αγορά εις την οποίαν θέλουσι να συγκεντρωθούν τα κρεοπωλεία, ιχθυοπωλεία και η λαχαναγορά και η εβδομαδιαία αγορά, προσδιορίσει προχειρώς το πόσον της προς απαλλοτρίωσιν υπέρ του δήμου του χώρου τούτου απαιτηθησόμενης δαπάνης και υποδειξεί παν μέσον αφορών τον τρόπον της προσήλψεως υπό του δήμου του περι ου πρόκειται χώρου συνεργαζόμενη μετά της τεχνικής υπηρεσίας του δήμου.

Ο Δήμαρχος στην υπ' αριθμ. 44 συνεδρίαση της 9^{ης} Ιουλίου 1915, επαναφέρει στο συμβούλιο την πρόταση για την εξεύρεση κατάλληλου χώρου για τον σκοπό αυτό, και προτείνει να εγκριθεί αυτός που βρέθηκε από την επιτροπή και έχει χαραχθεί στο διάγραμμα της ρυμοτομίας της πόλης, τον περιλαμβανόμενων μεταξύ των οδών Σπηλιάδου και Νικολούδη εκτάσεως μέτρων 5.355, καθόσον ο χώρος αυτός κρίθηκε κατάλληλος και αρκετός και από την παραπάνω επιτροπή, η οποία υπέβαλε και πρόχειρο κατάλογο εκτιμήσεως των υπό της πλατείας αυτής καταλαμβανόμενων γηπέδων και οικοδομών, των οποίων η αξία προσδιορίζεται σε 30.999.50 δραχμές. Συστήνει μάλιστα ο Δήμαρχος στο συμβούλιο την όσο το δυνατόν ταχύτερη διάνοιξη της πλατείας αυτής, καθόσον είνε φανερόν, ότι η πόλις αυτή μόλο ήδη λαμβάνουσα όψιν πόλεως, στερείται παντός πλατειών, τα δε κρεοπωλεία κ.λ.π. ευρίσκονται εντός σαθρών ξύλινων παραπηγμάτων και κείνται εις το μέρος όπου θα διανοχθεί η κεντρική πλατεία, παρέχουσι δηνά δια της καταστάσεως εις την οποία ευρίσκονται θέαν φρικτόν, εκτός του κινδύνου εις ον εμβάλλουσι την δημόσιαν υγείαν.

Το συμβούλιο αποδεχόμενο πλήρως την εισήγηση και τα επιχειρήματα του Δημάρχου, σχετικά με την αναγκαιότητα και το επείγον της διάνοιξης της πλατείας αγοράς αποδέχτηκε ομόφωνα την πρόταση του.

Σημαντικότερη είναι και η ρυμοτόμηση της οδού Βενιζέλου, που απασχολεί το συμβούλιο στην ίδια συνεδρίαση. Στην εισήγηση του ο Δήμαρχος αναφέρει ότι είνε επιτακτικήν ανάγκην να ρυμοτομηθή η οδός Βενιζέλου να καταρρηφθώσι τα σεσαθρωμένα οικήματα και να δοθεί η όψις της οδού μετά τούτο, διότι η οδός αυτή είναι μία από τας κεντρικότερας και εις τούτην κείνται όλα σχεδόν τα κέντρα αναψυχής της πόλεως, ήτοι παρίσταται ως τα όμματα όλων, η πόλις εις αθλία κατάστασιν ευρισκόμενη, δια της ρυμοτομίας της οδού τούτης όχι μόνον θα εξωραϊστή το τμήμα εκείνο της πόλεως, αλλά και θα δοθεί μία ώθησης προς ανέγερση εκατέρωθεν μεγαλοπρεπών οικοδομημάτων. Το συμβούλιο ομόφωνα ενέκρινε την ενέργεια της ρυμοτομίας της οδού Βενιζέλου.

Η δωρεά στο δημόσιο από τον Δήμο Φλώρινας εκτάσεων για την δημιουργία Γεωργικού Σταθμού, επηρεάζει σαφώς την διαμόρφωση του περιβάλλοντος πέριξ της πόλεως, αλλά συμβάλλει και στην ανάπτυξη της γεωργίας και της κτηνοτροφίας της περιοχής, καθώς αφενός στις δωρηθείσες εκτάσεις περιλαμβάνονται πολλά στρέμματα, αφετέρου γίνεται σημείο αναφοράς για τους παραγωγούς του πρωτο-

γενούς τομέα της περιοχής. Ως θέμα προς συζήτηση, εισέρχεται αρχικά την 18^η Σεπτεμβρίου 1914 στην υπ' αριθμ. ΙΣΤ' συνεδρίαση, όπου το συμβούλιο αποδέχεται την πρόταση του Δημάρχου και την εισήγηση του νομογεωπόνου κ. Δημ. Γετίμη που ανέπτυξε το θέμα πειστικά, περί παραχώρησης των κατά τον νόμο απαιτούμενων στρεμμάτων εκ των δημοτικών γαιών, για την δημιουργία Γεωργικού Σταθμού, *προορισμένου πολλάκις να ωφελήσει τον τόπο μας, όστις κατ' εξαοχήν τυγχάνει γεωργικός*. Στην υπ' αριθμ. 44 συνεδρίαση της 9^{ης} Ιουλίου 1915, ο δήμαρχος υποβάλει στο συμβούλιο το υπ' αριθ. 226 από 6 Ιουνίου ε.ε έγγραφο του κ. Νομογεωπόνου Φλωρίνης, με το οποίο κοινοποιεί την προς αυτόν υπ' αριθ. 28.871 ε.ε. διαταγή του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, δια της οποίας το υπουργείο αποδέχεται την υπό του δήμου γενόμενη δωρεάν δημοτικών γαιών, δια της από 18 Σεπτεμβρίου 1914 υπό στοιχείων ΙΣΤ' πράξεως του Δημοτικού Συμβουλίου, εγκριθείσας δια την υπ' αριθ. 2757 της 5^{ης} Οκτωβρίου 1914 αποφάσεως του κ. Νομάρχου Φλωρίνης, *προς ίδρυση Γεωργικού Σταθμού*. Η αρχική στόχευση του Υπουργείου είναι η δημιουργία στη τοποθεσία αυτή αγροκηπίου και όχι Γεωργικού Σταθμού, κάτι που αντιτίθεται στη βούληση του δημοτικού συμβουλίου, το οποίο προβαίνει στην δωρεά των εκτάσεων με αποκλειστικό σκοπό την ίδρυση Γεωργικού Σταθμού, καθώς θεωρεί ότι αυτό έχει ανάγκη ο δήμος. Έτσι με την απόφαση του εξουσιοδοτεί τον Δήμαρχο να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες προς ίδρυση όχι αγροκηπίου, αλλά Γεωργικού Σταθμού επί των δωρισθεισών δημοτικών γαιών και εν καιρώ να επαναφέρει το ζήτημα, ούτως ώστε να ληφθεί οριστική απόφαση.

Την 28^η Αυγούστου 1915, στην υπ' αριθμ. 48 συνεδρίαση, το δημοτικό συμβούλιο επανέρχεται στο παραπάνω ζήτημα καθώς όπως αναφέρεται, στην προηγούμενη συνεδρίαση είχε αναβληθεί η οριστική απόφαση και ανατέθηκε στον Δήμαρχο η ενέργεια για την μεταρρύθμιση της απόφασης του Υπουργείου, στόχος που επιτεύχθηκε καθώς το Υπουργείο με την υπ' αριθ. 47362 ε.ε. διαταγή του, κοινοποιήθηκε δια του υπ' αριθ. 322 από 11 Αυγούστου ε.ε. εγγράφου του κ. Νομογεωπόνου Φλωρίνης, έλαβε υπ' όψει την αίτηση του δήμου και αποδέχθηκε να δεχτεί το προσφερόμενο κτήμα, υπό τον όρο συστάσεως Γεωργικού Σταθμού. Η διαταγή του υπουργείου της Εθνικής Οικονομίας έχει ως εξής:

«Αριθ. 46732 Νομογεωπόνου Φλώρινας. Γνωρίσαμε εγγράφως Δημοτικήν Αρχήν Φλωρίνης, ότι θα δεχθόμεν προσφερόμενον υπ' αυτής Δημοτικών Κτήμαν, περί ου πράξις δημοτικού συμβουλίου 18 Σεπτεμβρίου 1914 υπό όρον συστάσεως εν αυτώ Γεωργικού Σταθμού, προβήτε εις παραλαβήν του κτήματος δια Συμβολαίου υπό όρον τούτον προς εκτέλεσιν 28871 διαταγής ημίν επί 307 αναφοράς σας. Υπουργός Αθαν. Ευταξίας».

Το αμέσως επόμενο βήμα είναι η σύνταξη του δωρητηρίου συμβολαίου, με το οποίο θα παραχωρούνται οι εκτάσεις στο δημόσιο και επιπλέον ο καθορισμός της έκτασης, της θέσης και των ορίων των δωρισθεισών εκτάσεων, καθώς με την πρώτη απόφαση του δημοτικού συμβουλίου για το θέμα αυτό, την 18^η Σεπτεμβρίου 1914 αποφασίζεται μεν η δωρεά, αόριστα δε ως προς τα παραπάνω. Κρίθηκε λοι-

πόν κατάλληλη για την ίδρυση του Γεωργικού Σταθμού έκτασιν στρεμμάτων 300, εκ των εν τη θέσει Γιάτσεβο της περιφέρειας της πόλεως Φλωρίνης κείμενων δημοτικών γαιών, συνορεύουσων ανατολικά με λειβάδια του δήμου Φλώρινας, δυτικός με αμαξιτήν οδού Φλωρίνης – Μοναστηρίου, Αρκτικώς με λειβάδια του δήμου Φλώρινας και Μεσημβρινός με κτήματα Δάνε Μουλά, Ρίζα Μπέη Ζόι, Ρετζέπ Ογκεντί, Χρήστου Κάζε, Καχτσή Σαδίκ και Γεωργίου Δ. Χασάπη αξίας κατά μέσου όρου δραχ. 30.000, πρόταση την οποία το συμβούλιο ενέκρινε ομόφωνα.

Οι τελευταίες αναφορές στο σχέδιο πόλεως κατά την περίοδο που ερευνούμε, εντοπίζονται στην υπ' αριθμ. 51 συνεδρίαση της 15^{ης} Οκτωβρίου 1915, κατά την οποία αξιολογείται το μέχρι τότε έργο του δημομηχανικού Ν. Βασιλειάδη, ο οποίος ανέβαλε την αντιγραφή των φύλλων του τμήματος της πόλεως, που τοπογραφήθηκε από τον μηχανικό κ. Αλφρέδο Λεγκιγιόν, και ενώ παρήλθαν ήδη τεσσαράμισι μήνες δεν την έχει περατώσει, παρά την αρχική του διαβεβαίωση ότι η ενέργεια είναι δυνατόν να περαιωθεί εντός είκοσι ημερών. Ως αιτία της καθυστέρησης και σε απάντηση στις παρατηρήσεις του δημάρχου για την αμέλεια του, ο κ. Ν. Βασιλειάδης αντέτεινε την αδυναμία του να εργασθεί, πριν το δημοτικό συμβούλιο τον εξασφαλίσει για μία διετία. Στην αμέσως επόμενη υπ' αριθμ. 52 συνεδρίαση της 2^{ης} Νοεμβρίου 1915, το θέμα που προέκυψε λύνεται, καθώς με την συνδρομή και του κ. Νομάρχη, ο Δήμαρχος είλθεν εις συνεννόηση μετά του δημομηχανικού κ. Ν. Βασιλειάδη και ότι ούτως συγκατατίθεται να ελαττώσει τας αξιώσεις του και να τεθεί εις την υπηρεσίαν του δήμου συνάπτων μετ' αυτού συμβόλαιον ενός έτους μεθ' ο θέλει παραδώθει η ταχιστάτην αντιγραφήν του σχεδίου της πόλεως.

3.1.2 Σφαγείο – Αποξήραντήριο Δερμάτων

Ο Δήμαρχος Σαπουντζής, με την εισήγηση του στην υπ' αριθμ. Θ' συνεδρίαση της 7^{ης} Μαρτίου 1913, αναδεικνύει την απόλυτη ανάγκη, *χάριν της υγείας της πόλεως και των συμφερόντων του Δήμου*, για την ίδρυση σφαγείου και ιδιαίτερου καταστήματος προς αποξήρανση νωπών δερμάτων, καθώς μέχρι τότε δεν υπήρχαν τα κτίρια αυτά. Το συμβούλιο αποφάσισε ομόφωνα *όπως επί την βάση του σχεδίου του υπό μηχανικού υποβληθέντος ανεγερθώσι τοιαύτα αμέσως*, η δαπάνη για τον σκοπό αυτό ανέρχεται σε δεκαεπτά χιλιάδες γρόσια και έχει συμπεριληφθεί στον προϋπολογισμό του έτους 1913.

Με την διεξαγωγή από μειοδοτικής δημοπρασίας, το αποτέλεσμα της οποίας κατακυρώθηκε στην υπ' αριθμ. Φ' συνεδρίαση της 21^{ης} Μαρτίου 1913, ανατέθηκε στον τελευταίο μειοδότη εργολάβο κ. Μιχαήλ Δανιήλ κάτοικο Φλωρίνης, η οικοδόμηση σφαγείου και κτιρίου για την αποξήρανση νωπών δερμάτων. Κατά την διαδικασία έγκρισης του προϋπολογισμού την 17^η Απριλίου 1913, προβλέπεται στο σκέλος των εξόδων δαπάνη 25.000 γροσίων, για την ανέγερση του σφαγείου.

Την 11^η Ιουνίου 1913 το συμβούλιο αποφάσισε να εκτεθεί εις πλειοδοσίαν η ενοικίαση του προς αποξήρανση νωπών δερμάτων έξω της πόλεως δαπάνης του δή-

μου ανεγερθέντος κτιρίου, δια εξ ήμισυ μήνας ήτοι από την 15^η Ιουνίου 1913 μέχρι τέλους προσεχούς Δεκεμβρίου 1913, με ταυτόχρονη ρύθμιση του ύψους του δικαιώματος είσπραξης.

Η ανέγερση του σφαγείου ,πραγματοποιήθηκε σε οικόπεδο ιδιοκτησίας του Ρασίτ Χαφάς, ο οποίος με αίτηση του στην υπ' αριθμ. ΙΗ' συνεδρίαση της 4^{ης} Νοεμβρίου 1913, ζητά αποζημίωση 100 λιρών Οθωμανικών, για την απαλλοτρίωση του οικοπέδου του, αίτημα που κρίθηκε δίκαιο. Στην ίδια συνεδρίαση αναγνώσθηκε έκθεση του νομομηχανικού Φλωρίνης κ. Βάκη ,με ημερομηνία 16^η Οκτωβρίου 1913, σύμφωνα με την οποία *κατόπιν και προφορικής και εγκαίρου αποφάσεως του δημοτικού συμβουλίου δια ζυγούς στερεότητας και εξυπηρετήσεως των αναγκών του δημοτικού σφαγείου* ζητείται η αναπροσαρμογή της δαπάνης που απαιτείται για την ανέγερση του σφαγείου σε 38.968 γρόσια, αντί των προϋπολογισμένων 25.000 γροσίων, καθώς θεωρείται *απαραιτήτως αναγκαία η τροποποίηση του πρώτου σχεδίου του εν λόγω κτιρίου*. Το συμβούλιο αποφάσισε την καταβολή στον μηχανικό του αναπροσαρμοσμένου ποσού.

Από την έκθεση τέλος της Δημαρχιακής Επιτροπής την 25^η Μαΐου 1914, προκύπτει προβληματισμός για την διαχείριση της ανέγερσης του δημοτικού σφαγείου από την προηγούμενη δημοτική αρχή, η οποία στοίχισε 38.968 γρόσια καθώς όπως *μανθάνομεν χρησιμοποιήθη προς ανέγερση αυτού έτοιμον υλικόν οικοδομήσιμον (ξυλεία και πέτρα) ανήκον τον δήμο, εξοικονομήθη δε τούτο εξ' όλου των μετά την κατάληψη της πόλεως καταστραφέντων μαγαζείων, των δια την ετήσιαν εμπορικήν πανήγυριν προορισμένων*. Για τους λόγους αυτούς η δημαρχιακή επιτροπή, διατυπώνει γνώμη υπέρ του λεπτομερούς ελέγχου και της εκτίμησής του κτιρίου.

3.1.3 Οικιστικά Ζητήματα

Η διαρρύθμιση των οδών απασχολεί το σώμα την 21^η Μαρτίου 1913, όπου ψηφίζεται ποσό 3.000 γροσίων, για την αποζημίωση των ιδιοκτητών διαφόρων κτιρίων που πρόκειται να *κοπούν* για τον σκοπό αυτό. Την 2^η Οκτωβρίου 1914 ο πρόεδρος διατυπώνει προφορική διαμαρτυρία κατά του δημότη κ. Γεωργίου Βαραδίνη, *όστις δια να αυξήσει τον χώρον της αυλής της οικίας του ύψωσεν τοίχος και τοιοιτοτρόπως περιόρισε τον δημόσιον δρόμον*.

Μετά από πρόταση του εκ των συμβούλων κ. Γεωργίου Στεφάνου, την 6^η Μαρτίου 1915 αποφασίζεται η ονομασία των οδών της πόλεως και η αρίθμηση των οικιών και των καταστημάτων. *Προς τον σκοπόν τούτον ανατίθενται εις τον μηχανικόν του δήμου να κατανείμει την πόλιν εις συνοικίας* , καθορίζοντας την αρχή και το τέλος καθεμίας, και το δημοτικό συμβούλιο επιφυλάσσει να καταρτίσει δεκαμελή επιτροπή, η οποία θα ασχοληθεί με την εξεύρεση των κατάλληλων ονομάτων. Η έκθεση της επιτροπής υποβάλλεται στο συμβούλιο και εγκρίνεται την 4^η Μαΐου 1915. Μετά από πρόταση του Δημάρχου, εγκρίνεται την 12^η Ιουνίου 2015, η ανάθεση της κατασκευής 200 πινακίδων για τον ως άνω σκοπό μέσω μειοδοτικής δη-

μοπρασίας και η *χορήγηση εκ του αποθεματικού κεφαλαίου του προϋπολογισμού του δήμου τρέχοντος έτους κεφ. ΙΒ' αρθρ. 1 πίστωση εις δραχ. 324.*

3.1.4 Ποτάμι

Ο Σακουλέβας, το ποτάμι της Φλώρινας αποτελεί σήμα κατατεθέν της πόλης της Φλώρινας και οι πρώτες παρεμβάσεις σε επίπεδο ανοικοδόμησης ξεκινούν μετά το 1912. Οι παρεμβάσεις από την πλευρά του δήμου μετά την απελευθέρωση της πόλης, ξεκινούν με την ένταξη στον δεκάμηνο προϋπολογισμό του δήμου, από 1^η Μαρτίου 1913 μέχρι 30^η Δεκεμβρίου 1913, κονδυλίου 51,327 γροσίων *προς κατάστροψιν των οδών συνοικίας Βαροσίου και περιτοίχωσιν του ποταμίου κάτωθεν των Ελλ. Εκπαιδευτηρίων κατά τον εκπονηθέντα προϋπολογισμό του μηχανικού του Δήμου.* Την 26^η Ιουνίου 1914 αποφασίζεται να εκτεθεί σε μειοδοσία το έργο της επέκτασης των τειχών του ποταμού μέχρι την γέφυρα του μονοπωλίου των καπνών, για το οποίο έχουν προϋπολογιστεί 12.231,50 δραχμές και αμέσως μετά, την 1^η Ιουλίου 1914 αποφασίζεται να ζητηθεί η γνώμη των μηχανικών του δήμου, *περί του ποία λατομεία πρέπει να προτιμηθώσι, δια την εξόρυξιν των απαιτούμενων λίθων δια την προέκτασιν των τοιχών του ποταμού.*

Εκτός όμως από τα παραπάνω, πραγματοποιούνται και παρεμβάσεις που έχουν σκοπό τον περιορισμό του ποτάμιου ρεύματος ,που προκαλεί μεγάλη ζημία στην πλατεία δίπλα στα σχολεία, όπως αποφάσισε το συμβούλιο την 2^α Ιανουαρίου 1915. Για τον ίδιο λόγο υπάρχουν και αιτήσεις πολιτών όπως αυτή του Σερήφ Αχμέτ, που συζητήθηκε την 16^η Απριλίου 1915, ο οποίος ζητεί να ληφθούν μέτρα, *προς κανονισμόν της κοίτης του ποταμού απειλούντος να παρασύρει την εν τη συνοικία Τζαμί Ατίκ οικίαν του.* Επί του συγκεκριμένου το συμβούλιο ανέβαλλε την απόφαση του, έως ότου ο δήμαρχος προσκομίσει στο συμβούλιο μελέτη του δημομηχανικού, *περί των τεχνικών έργων τα οποία πρέπει να εκτελεσθώσι προς πρόληψιν των καταστροφών.* Στην συνεδρίαση μάλιστα της 24^{ης} Απριλίου 1915, δεν εγκρίνει την δαπάνη *δια την κατασκευήν προσωρινών έργων εν τω ποταμώ, προς πρόληψιν των απειλούμενων καταστροφών,* και την εκτέλεση του έργου αυτού από τον δήμο, μέχρι την έγκριση του σχεδίου της πόλεως ,οπότε θα ληφθεί γενικό μέτρο για την εκτέλεση των επί του ποταμού απαιτούμενων τεχνικών έργων.

Σύμφωνα με την έκθεση του μηχανικού του δήμου Αναστ. Νικολ. Βασιλειάδη, η οποία συζητήθηκε στην συνεδρία της 12^{ης} Ιουνίου 1915 ,είναι απαραίτητη η συνεργασία με ιδιώτη μηχανικό, ο οποίος θα κατέχει τον αναγκαίο προς τούτο υλικοτεχνικό εξοπλισμό, έτσι ώστε να *καθορισθεί το ύψος των παρεών του ποταμού, το οποίον δύναται να γίνει μετά την σχετικήν μελέτην διευθετήσεως της κοίτης αυτού,* για να καθορισθεί έπειτα η κλίση των νέων οδών που οδηγούν στο ποτάμι. Το συμβούλιο απέρριψε για οικονομικούς λόγους την πρόταση και ανάθεσε την μελέτη στο δημομηχανικό Αναστ. Νικολ. Βασιλειάδη.

3.1.5 Συντήρηση – Επισκευές – Κατασκευές

Μέσα από τις αναφορές στα πρακτικά των δημοτικών συμβουλίων, εξάγονται χρήσιμα συμπεράσματα για την συντήρηση της πόλης και τις διαφορές κατασκευές και επισκευές που πραγματοποιούνταν με την φροντίδα της δημοτικής αρχής. Την 7^η Δεκεμβρίου 1912 αποφασίζεται η πρόσληψη δέκα επιπλέον οδοκαθαριστών προς τους είδη υπάρχοντες, έως ότου καθαριστεί η πόλη, και αυτό διότι έγινε αρμοδίως γνωστό στην Δημαρχία, ότι *απαγορεύεται εφεξής η εν αγγαρεία υπηρεσία*. Η υποχρέωση της δημαρχίας για τον καθαρισμό, περιορίζεται εσωτερικά των ορίων της πόλης, όπως αναφέρεται στην συνεδρίαση της 20^{ης} Δεκεμβρίου 1912 και οι δαπάνες για τον σκοπό αυτό καλύπτονται από τα έσοδα που προέρχονται από φόρους. Σημειώνεται μάλιστα την 3^η Ιανουαρίου 1913 ο κίνδυνος να πάψει αυτή η φροντίδα εξαιτίας της έλλειψης πόρων, που προκύπτει από την μη είσπραξη των καθυστερημένων χρεών του δήμου.

Η έλλειψη δημοσίων αποχωρητηρίων και ουρητηρίων, οδηγεί το συμβούλιο την 26^η Μαΐου 1914, στην απόφαση της κατασκευής αυτών προχείρως και άνευ πολλών εξόδων εις τα μέρη τα οποία ήθελε υποδείξει ο μηχανικός του δήμου εν συνεννοήσει μετά του ιατρού του δήμου. Την 9^η Ιουνίου 1914, υποβάλλεται και εγκρίνεται το σχέδιο των αποχωρητηρίων μετά του σχετικού προϋπολογισμού, συνολικής δαπάνης 1.300 δραχμών τα οποία αποφασίστηκε να κτισθούν εν τη πλατεία όπισθεν του δημοσίου ωρολογίου κηρυσσόμενης μειοδοτικής δημοπρασίας εντός εξ' ημερών προθεσμίας. Στην ίδια συνεδρίαση εντάσσονται στον προϋπολογισμό η συντήρηση και επισκευή οδών (1.000 δρχ.), η ανέγερση δημοτικού φυλακίου (630 δρχ.) και διάφορα δημοτικά έργα (36.479 δρχ.).

Με τον ίδιο τρόπο αποπληρώνονται οι οφειλές ύψους 151 δραχμών στον Μεστάν Τζαφέρ, για την εργασία του στην κατασκευή της έναντι των σχολείων γέφυρας και της κεντρικής βρύσης αλλά και για τα χορηγηθέντα από αυτόν σίδερα. Για εργασία κατά την κατασκευή της ίδιας βρύσης αποζημιώθηκαν και οι: Κωνσταντίνου Σωτήριος 28,80 (9 ημερομίσθια επί 3,2) δρχ., Πέτσε Κωνσταντίνος 5,20 (2 επί 2,6), Βασίλειος Νικολάου 2,50 δρχ., Γαβριήλ Νικολαΐδης για δύο σάκους τσιμέντου 11,50 δρχ.

Με δαπάνες του Δήμου, σύμφωνα με απόφαση που λήφθηκε την 31^{ης} Μαρτίου 1915, κατασκευάζεται *παράπηγμα εις κατάλληλον παρά την πόλιν μέρος*, το οποίο θα χρησιμεύσει για την απομόνωση των προσβεβλημένων από λοιμώδεις νόσους και στις εισόδους της πόλης της Φλώρινας, φυλάκια που θα χρησιμεύσουν ως σταθμοί είσπραξης των επί των ονίων και εμπορευμάτων δημοτικών δασμών. Στο ίδιο πνεύμα και κατόπιν προφορικής συνεννόησης με τον κ. Νομάρχη Φλωρίνης και τον κ. Νομίατρο Φλωρίνης, κατασκευάζεται δίπλα στον σιδηροδρομικό σταθμό παράπηγμα για την τοποθέτηση του απολυμαντικού κλιβάνου.

Παρά την προτεραιότητα που φαίνεται να δίδεται στην κατασκευή υποδομών, δεν παραλείπεται και η λήψη αποφάσεων για την συντήρηση των υφιστάμενων. Την

28^η Ιουλίου 1915, ο δήμαρχος υποβάλει στο συμβούλιο τους όρους συμφωνιών και τον προϋπολογισμό, της απαιτούμενης δαπάνης ,ύψους 815,69 δραχμών, *δια τον ελαιοχρωματισμόν ενός απομονωτηρίου, πέντε φυλακείον είσπραξης δημοτικών δασμών και των παρά του ποταμού αποχωρητήριων*, και προτείνει την έγκριση τους από το συμβούλιο, όπως και έγινε, καθώς αν δεν ελαιοχρωματιστούν *ορισμένα κινδυνεύουσι να καταστραφώσιν επερχόμενου του χειμώνος*.

Η τελευταία περίπτωση παρέμβασης με την οποία θα ασχοληθούμε, έχει να κάνει με όσα αποφασίστηκαν στην συνεδρίαση της 15^{ης} Οκτωβρίου 1915, σχετικά με επισκευή και λιθόστρωση των κυριότερων οδών της πόλεως. Ο δήμαρχος προτείνει την λύση της λιθόστρωσης των κυριότερων δρόμων, για πρακτικούς, οικονομικούς αλλά και αισθητικούς λόγους. *Το ισχύον επιτόπιο σύστημα (καλδέρμα), καίτοι δεν θεωρείται κατάλληλον, ενδείκνυται ως το μόνον εις τας παρούσας περιστάσεις δυνάμενον να εφαρμοστεί, έτσι ώστε με μικρή σχετικά δαπάνη, θέλει εκλείψη τελείως η βαρβαρώδης κατάστασις εν τη οποία θέλουσι ευρέθη πολλαί οδοί, κατά τον επί θύραι χειμώνα*. Η σκυρόστρωση αποκλείεται λόγω κόστους, αλλά σύμφωνα με τους μηχανικούς και επειδή πρέπει να προηγηθεί η ρυμοτομία των οδών και η κατασκευή υπονόμων.

4. Παρατηρήσεις

Η περίοδος που ακολούθησε την απελευθέρωση της πόλεως της Φλώρινας το 1912 χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια της δημοτικής αρχής, υπό Έλληνα Δήμαρχο και με σύνθεση δημοτικού συμβουλίου μεικτή σε ότι έχει να κάνει με την παρουσία Ελλήνων αλλά και Οθωμανών συμβούλων, να δημιουργήσει υποδομές, με απώτερο σκοπό την υποστήριξη του δημότη και την βελτίωση της καθημερινότητας του. Τα μέσα με τα οποία καλείται να αντιμετωπίσει τις ανάγκες που υφίστανται ή προκύπτουν στην πορεία, είναι πενιχρά από οικονομικής άποψης αλλά και λόγω της έλλειψης δομών, τις οποίες καλείται η δημοτική αρχή να δημιουργήσει έτσι ώστε να βελτιώσει την λειτουργία της.

Από την ποσοτική ανάλυση των πρακτικών προκύπτουν διαφορετικές στοχεύσεις του κάθε ενός από του δύο διατελέσαντες δημάρχους, στην περίοδο αναφοράς της εργασίας. Ο Στέργιος (Τέγος) Σαπουντζής εστιάζει κυρίως στην δημιουργία των απαραίτητων δομών, με σκοπό την αρτιότερη λειτουργία του Δήμου, ενώ ο Αναστάσιος Ναούμ κινείται περισσότερο στην σφαίρα της δημιουργίας υποδομών και της συντήρησης των υπαρχουσών. Οι στοχεύσεις εκάστου, δικαιολογούνται απόλυτα από την χρονική συγκυρία ανάληψης των καθηκόντων και των προτεραιοτήτων που εκ των πραγμάτων προέκυπταν και έπρεπε να αντιμετωπιστούν. Οι σχέσεις επίσης με την προϊστάμενη αρχή, είτε σε επίπεδο δευτέρου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης (Νομαρχία), είτε σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης διαδραματίζουν κομβικό ρόλο την εξέλιξη των πραγμάτων.

Σε ότι έχει να κάνει με τις υποδομές ειδικότερα, παρατηρούμε ότι κοινός τόπος ενδιαφέροντος και των δύο Δημάρχων, είναι η κατάρτιση σχεδίου πόλεως της Φλώρινας. Η διαμόρφωση του σχεδίου της πόλης, καθίσταται απαραίτητη όχι μόνο για την οριοθέτηση και διαμόρφωση των κοινόχρηστων χώρων της πόλης, αλλά και γιατί πρακτικά επίσης λειτουργεί ως η μήτρα της εξέλιξης και της ανάπτυξης της πόλης σε επίπεδο υποδομών βασικά, και ανοδομών κατ' επέκταση. Χαρακτηριστική είναι η προσπάθεια που πραγματοποιούν οι Οθωμανοί σύμβουλοι, να αναβάλουν ή να καθυστερήσουν την κατάρτιση του σχεδίου της πόλης, και αποτυπώνεται με τον καλύτερο τρόπο, στην παρέμβαση του Προέδρου του δημοτικού συμβουλίου κατά την συνεδρίαση της 6^{ης} Ιουνίου 1915, όπου αναφέρει χαρακτηριστικά πως «η στάση τους αυτή, αποσκοπεί στο να μην μεταβληθεί η Τούρκικη όψη της πόλεως».

Η φορολόγηση των δημοτών, η οποία ρυθμίζεται με αποφάσεις του Δήμου αλλά και της ανώτερης διοίκησης, χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη του μεσάζοντα *ενοικιαστή των φόρων* και από την κυριαρχία της φορολογίας των διαπυλίων ως υποκατηγορία, στην ποσοτική μας ανάλυση. Ο ενοικιαστής των φόρων ήταν ο ενδιάμεσος του φορολογούμενου και του Δήμου. Εισέπραττε τον αναλογούντα φόρο και απέδιδε τα ποσά στον Δήμο, παρακρατώντας το ανάλογο ποσοστό. Τα διαπύλια αφορούσαν την φορολόγηση των ειδών που εισέρχονταν και διέρχονταν από την Φλώρινα, και η συχνότητα με την οποία απαντώνται είναι ενδεικτική της θέσεως της πόλης, ως οικονομικός κόμβος την περίοδο αυτή.

Η αντιμετώπιση τέλος της απερχόμενης δημοτικής αρχής υπό τον Στέργιο (Τέγος) Σαπουντζή, από την νέα υπό τον Αναστάσιο Ναούμ, χαρακτηρίζεται από την διαδικασία αυστηρού ελέγχου με την οποία συνοδεύεται. Ο πραγματοποιηθείς έλεγχος από την δημαρχιακή επιτροπή η οποία συστάθηκε για τον σκοπό αυτό κατά κύριο λόγο, στοχεύει στον εξονυχιστικό έλεγχο όσων παραλαμβάνει και δεν αποτελεί προσπάθεια αποδόμησης της προηγούμενης δημοτικής αρχής.

Βιβλιογραφία

- Berelson, B., 1971². *Content Analysis in Communication Research*. New York, The Free Press.
- Holsti, O.R., 1996. *Content Analysis for the Social Science and the humanities*. Michigan, University of Michigan Press.
- Krippendorff, K., 1980. *Content Analysis – An introduction to its methodology*. Newbury Park, Sage Publications, 57-58pp.
- Β. Δ. 18-5-1919 (ΦΕΚ 111Α'/25-5-1919)
- Βοσκοπούλου, Χ., 2000. *Η αρχιτεκτονική φυσιογνωμία της πόλης της Φλώρινας*. Αριστοτέλης, 255: 28 – 40.
- Βοσκοπούλου, Χ., 2004. *Πλατεία Ερμού*. Στο Α. Ανδρέου (επιμ.), Πρακτικά Συνεδρίου

- «Φλώρινα 1912-2002. Ιστορία και Πολιτισμός». Φλώρινα, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας και Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών (Α.Π.Θ.), σσ. 383 – 399.
- Δημοτικό Συμβούλιο Φλώρινας, 1912 – 1916. *Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου Φλώρινας (1912 – 1916)*. Γ.Α.Κ. Φλώρινας
- Ηλιάδου-Τάχου, Σ., 1966. *Η Φλώρινα μέσα από το Αρχείο του Δήμου (1912- 1936)*. Αριστοτέλης, 233 – 234: 45 – 62.
- Ηλιάδου-Τάχου, Σ., 2004. *Η δημογραφική, οικονομική, κοινωνική και εκπαιδευτική εξέλιξη της πόλης της Φλώρινας τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα*. Στο Α. Ανδρέου (επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου «Φλώρινα 1912-2002. Ιστορία και Πολιτισμός»*. Φλώρινα, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας και Τμήμα Βαλκανικών Σπουδών (Α.Π.Θ.), σσ. 175 – 201.
- Μαλτέζου, Ζ., 2011. *Καταγραφή, Ταξινόμηση και Ψηφιοποίηση του Διαθέσιμου Αρχείου του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου*. Μεταπτυχιακή εργασία, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμο στο: http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1291/1/Maltezou_Zoe.pdf (Ημερομηνία πρόσβασης 22/2/2014).
- Μποσδελεκίδου, Ζ., 2000. *Φλώρινα – Ιστορική Αναδρομή*. Αριστοτέλης, 255: 4 – 19.
- Παππά, Α., 2002. *Δικαίωμα στην πληροφόρηση: νέα όρια και αντιφάσεις*. Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, 7.
- Σαπουντζής, Τ., 1958. *Αναμνήσεις από την απελευθέρωση της Φλωρίνης*. Αριστοτέλης, 11: 41 – 45.
- Σεχίδου, Β., 2000. *Πολεοδομική εξέλιξη της Φλώρινας*. Αριστοτέλης, 255: 20 – 32.
- Συνοδινός, Ζ., 1998. *Η Πρόσβαση στα αρχεία: δυνατότητες, δεοντολογία, απόρρητο*. Ελληνική Αρχαιακή Εταιρεία, 38.